

Täysistunto

Torstai 25.2.2021 klo 16.02—19.46

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rikoslain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 7/2021 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan tässäkin enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta ennalta sovittuja menettelytapoja. — Onko ministeri Henriksson?

Keskustelu

17.33 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Tässä esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia. Esityksen mukaan rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisättäisiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta.

I den här propositionen föreslås det att strafflagen ändras. I propositionen föreslås det att till straffskärpningsgrunderna i strafflagen ska fogas ett omnämnande av att ett brott begås utifrån ett motiv som baseras på offrets kön.

Myös oikeushenkilön rangaistusvastuuta törkeästä kunnianloukkauksesta ja laittomasta uhkauksesta koskeviin säännöksiin lisättäisiin vastaava maininta sukupuolesta. Maininta sukupuolesta teon vaikuttimena lisättäisiin myös julkista kehottamista rikokseen koskevaan oikeushenkilön rangaistavuussäännökseen silloin, kun rikos, johon kehoitetaan tai houkutellaan, olisi törkeä kunnianloukkaus tai laitton uhkaus.

Esityksen taustalla ovat arkkipiispa emeritus Mäkisen johtaman työryhmän ehdotukset. Sen työn kuluessa epäkohtana nousi esille, voidaanko rikoslain keinoin riittävän tehokkaasti huomioida naisiin kohdistuvaa vihapuhetta. Työryhmän ehdotusten pohjalta pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa todetaan, että rikoslain mukaiseksi koventamisperusteeksi säädetään rikoksen tekeminen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta.

Esitys on myös osa hallitusohjelman mukaisia poikkihallinnollisia toimenpiteitä, joilla puututaan nykyistä vahvemmin järjestelmälliseen häirintään, uhkailuun ja maalittamiseen, joka uhkaa sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä.

Med kön avses kvinnor och män. Strafflagen är en könsneutral lag. Flera utredningar visar dock att i synnerhet kvinnor som är verksamma i offentligheten utsätts för hat som riktas

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

mot deras kön och hatretorik med sexistiska övertoner. Motsvarande gärningar som riktas mot det manliga könet är naturligtvis lika klandervärda.

Sukupuolella tarkoitetaan naisia ja miehiä. Rikoslaki on sukupuolineutraali laki. Useat selvitykset kuitenkin osoittavat, että erityisesti julkisuudessa toimiviin naisiin kohdistuu heidän sukupuoleensa kohdistuvaa vihaa ja seksuaalissävytteistä vihapuhetta. Vastaavat teot miessukupuoleen kohdistuvina ovat luonnollisesti yhtä moitittavia.

Sukupuoleen liittyvästä vaikuttimesta tehdyt rauhaa, kunniaa tai yksityisyyttä loukkaavat rikokset taikka omaisuuden vahingoittaminen ovat erityisen haitallisia, jos niiden kohteeksi joutuminen aiheuttaa sen, että tekojen kohde ei enää halua osallistua julkiseen keskusteluun taikka välttelee tiettyjen aiheiden käsittelyä julkisuudessa. Tämä vaarantaa demokraattisen yhteiskunnan perusarvoja ja tiettyyn sukupuoleen kohdistuvana myös yhdenvertaisuutta.

On huomattava, että rikoslain koventamisperusteita sovelletaan kaikkiin rikoksiin. Sukupuoleen kohdistuvaa vihaa on perusteltua arvioida lainsäädännössä samoin kuin rasismia. Myös sukupuoleen liittyvästä vaikuttimesta tehdyn rikoksen uhri valikoituu rikoksen kohteeksi sellaisen näkyvän ominaisuutensa vuoksi, joka altistaa hänet mahdollisesti jatkossakin rikoksen kohteeksi. Tämän vuoksi rikoksen kohteeksi joutuminen saattaa herättää uhrissaan vakavia pelkotiloja. Väkivallan uhan ja pelon ilmapiiri voi lisääntyä myös yleisellä tasolla, jos sukupuoleen liittyviin vihavaikuttimesta tehtyihin tekoihin ei lainsäädännöllä eikä käytännön tasolla puututa.

Kaikki edellä mainitut seikat puoltavat tällaisten rikosten ankarampaa kohtelua.

Ehdotettu rikoslain muutos on tarkoitettu tulemaan voimaan syksyllä 2021. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset. — Ja nyt edustaja Honkasalo.

17.38 Veronika Honkasalo vas: Arvoisa puhemies! Suomessa naisen turvattomin paikka on oma koti. Yhteiskunnassamme voimistuva vihapuhe on puolestaan vahvasti sukupuolittunutta ja seksuaalisoitunutta ja ilmiö, jonka uhriksi erityisesti naiset joutuvat. Tällä hetkellä lukuisat nuoret ja vähemmistöihin kuuluvat naiset eivät uskalla lähteä vaaleihin ehdolle juuri vihapuheen takia. Naisiin kohdistuva vihapuhe on ilmiönä selvitystenkin mukaan lisääntynyt merkittävästi. Erityisesti vähemmistöön kuuluminen on altistanut varsinkin naisia vihapuheelle.

Me emme voi ajatella niin, että tämä on vain taakka, joka jokaisen yhteiskunnalliseen keskusteluun lähtevän naisen tulee kestää; että on paksunnettava nahkaa, valittava keskustelunsa ja kamppailunsa; että on vain siedettävä huorittelua, seksuaalisella väkivallalla uhkailevaa palautetta. Ei, tämä ei ole yksilöasia. Tämä ei ole asia, johon on vain sopeuduttava.

Meillä kaikilla on sukupuoleen ja taustaan katsomatta oikeus osallistua ilman pelkoa kaikkiin yhteiskuntaa koskeviin keskusteluihin. Valtion tulee suojata kansalaisia järjestelmälliseltä sukupuoleen perustuvalta häirinnältä, uhkailulta ja maalittamiselta. Nämä loukkaukset uhkaavat sananvapautta, viranomaistoimintaa, tutkimusta ja tiedonvälitystä. Demokratian toimimisen kannalta on välttämätöntä, että hiljentämistä ei hyväksytä.

Arvoisa puhemies! Jokaisen tässä yhteiskunnassa tulee voida elää ja hengittää, olla turvassa ja toimia ilman pelkoa sukupuoleen kohdistuvasta häirinnästä ja väkivallasta. Valtion on turvattava näiden oikeuksien toteutuminen. Nyt esitetty sukupuoli rangaistuksen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

koventamisperusteena on tarvittava muutos. Sukupuoli tulee nähdä jatkossa myös moninaisemmin. Jokaisella on oikeus vapauteen ja koskemattomuuteen sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun katsomatta.

Lakiesityksessä koventamisperusteita sovellettaisiin kaikkiin rikoksiin. Esityksen mukaan sukupuoleen kohdistuvaa vihaa on perusteltua arvioida lainsäädännössä samoin kuin esimerkiksi rasismia. Lakiesityksessä on pidetty tärkeänä sitä, että uhrin sukupuolen nimenomainen mainitseminen teon vaikuttimena selkeyttäisi oikeustilaa nykyiseen verrattuna.

Lain soveltamiseen liittyy toki myös haasteita. Rikoksesta tuomiota antaessaan tuomarin tulee jatkossa arvioida, onko rikolliseksi katsottu teko tehty uhrin sukupuolen takia eli onko rikoksella sukupuoleen liittyvä vaikutin eli motiivi. Tämä voi käytännössä olla hankalaa. Tuomarin tulee arvioida tätä sukupuolen aiheuttamaa vaikutinta muun muassa sen perusteella, onko tekijällä ollut aiemmin naisvihamielisiä kirjoituksia, onko hän ollut aktiivinen naisiin kohdistuvissa viharyhmissä tai syyllistynyt aiempiin naisvihamielisiin tekoihin. Tämän selvittäminen ja arvioiminen voi olla käytännössä hankalaa.

Arvoisa puhemies! Lisäksi on todettava, että vaikka esitys tuleekin tarpeeseen etenkin naisiin kohdistuvaa vihapuhetta kitkettäessä, kohdistuu naisiin paljon myös rikoksia, jotka luultavasti eivät jää esitetyn lainsäädännön haaviin. On tutkittu, että naisiin kohdistuu lähisuhdeväkivaltaa huomattavasti miehiä enemmän. Viime vuosina lähisuhdeväkivallan uhriksi on joutunut vuosittain noin 7 000 naista, miehiä 3 000. Vuonna 2018 poliisin tietoon tulleiden raiskausrikosten uhreista oli 97 prosenttia naisia ja 3 prosenttia miehiä. Luvut ovat valtavia.

Olisi erittäin tärkeää, että Suomessa vihdoinkin tartuttaisiin härkää sarvista ja varmistettaisiin, ettei yksikään nainen joudu väkivallan kohteeksi kotonaan. On siis todettava, että vaikka nyt esitetty lainsäädäntö onkin tarpeellinen ja kaivattu, on meillä paljon työtä tehtävänä sen eteen, että lähisuhdeväkivalta saataisiin ilmiönä eliminoidua Suomesta. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi tarvitaan siis lisäksi myös muita toimia. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaan ja selvittämiseen tarvitaan riittävät resurssit ja osaamista. Tarvitaan kattava seksuaalirikoslakiuudistus. Näihin hallitus onkin tällä vaalikaudella jo panostanut, kiitos siitä.

Itse näen, että voisi olla tarpeen selvittää sitä, voitaisiinko myös lähisuhdeväkivalta käsitteenä lisätä rangaistuksen koventamisperusteeksi rikoslakiin. Näin saataisiin selvennettyä sitä oikeustilaa, joka mahdollisesti jää nyt esitetyn lainsäädännön ulkopuolelle. Näin myös kotioiloissa tapahtuvaan naisiin kohdistuvaan väkivaltaan pystyttäisiin puuttumaan ankarammin.

Joka tapauksessa nyt annettu esitys pureutuu vihan ytimeen, sillä vihapuheesta on lyhyt matka vihatekoon. Säättämällä sukupuoleen kohdistuvan vihapuheen rangaistukset kovemmiksi osoitamme, että emme salli yhteiskunnassamme minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa uhkailua, häirintää, nöyryyttämistä, brutaaleja ja seksualisoituja uhkauksia kuolemasta, raiskauksesta tai väkivallasta. Nyt annetulla esityksellä osoitamme, että jokainen on sukupuolesta riippumatta arvokas, jokaista kunnioitetaan, jokaisella on oikeus turvallisuuteen, jokaisen panosta tarvitaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Vihapuheesta on lyhyt matka vihatekoon. On tärkeää, että me päättäjinä osoitamme suunnan, johon edetä. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitos. — Ja edustaja Laukkanen poissa. Edustaja Räsänen myös poissa. Edustaja Meri on paikalla.

17.45 Leena Meri ps: Kiitos, arvoisa puhemies! Tämä tulee meille käsittelyyn lakivaliokuntaan, jossa itse olen puheenjohtajana, ja olen paljon myös rikoslain kanssa ollut tekemisissä elämäni eri ammattivaiheissa.

Jotenkin ajattelen tästä niin, että kun meillä on tämä yleisperiaate — siis rikoslain 64, joka koskee tätä rangaistuksen mittaamista — jonka mukaan rangaistus on mitattava niin, että se on oikeudenmukaisessa suhteessa rikoksen vahingollisuuteen, vaarallisuuteen ja teon vaikuttimiin sekä rikoksesta ilmenevään muuhun tekijän syyllisyyteen, ja sitten meillä on tällaisia koventamisperusteita ja sitten meillä on lieventämisperusteita ja meillä on ainakin aikaisemmin painotettu tekorikosoikeutta siellä rangaistuksen mittaamisessa, niin jotenkin tuntuu nyt erikoiselta tällainen niin kuin listan jatkaminen. Kun mietin niin, että tuomarilla olisi se harkintavalta vapaasti pohtia teko-olosuhteet, tekijän ja uhrin välinen kokoero, ikäero, onko lähisuhdeväkivaltaa, onko siinä ollut erityisiä vaikuttimia — niin nyt tässä on tällainen tietty lista, josta minä nyt esimerkiksi mietin, että jos lähdetään tällaiselle listatyypiselle ajattelulle, niin alkaa olla jo niin, että kaikki on sitten jo koventamisperusteita, niin että mikä on enää kohta siellä — ehkä vähän karrikoiden sanoen — normaalirangaistuksen sisällä?

Itse esimerkiksi kaipaisin sitä, että eikö uhrin ja tekijän välinen iso ikäero olisi yksi: että jos on iso ja kookas mies, joka ottaa nuoren tytön tai pojan käsiteltäväkseen ja häntä tönii, niin eikö siinä ole sitten epäsuhtaa fyysisesti ja koon tai iän mukaan. Jotenkin tämä tuntuu nyt erityiseltä — miten minä nyt sanoisin tämän — vähän niin kuin hifistelyltä sillä tavalla, että en ihan saa kiinni tästä. Onko tässä siis tarkoitus, että me luetellaan kaikki mahdolliset tulevaisuudessa? Sitten ehkä — itsekin kun olen tässä vähän pyöristynyt — mitäs jos onkin sitten lihaviin kohdistuva? Voihan sekin olla, että joku inhoaa lihavia ihmisiä ja heidän kimppuunsa hyökkää. Haluan nyt tuoda tätä sen takia vähän provokatiivisesti, että haluan herättää tästä keskustelua.

En nimittäin ole ainoa, joka on katsonut, etteivätkö juuri esimerkiksi tuo rikoksen mittaamisen yleisperuste ja koventamisperusteet tulisi sovellettaviksi jo nykylain mukaan. Esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamies ja kunnioitetut ja pitkään toimineet rikosoikeuden asiantuntijat professori Nuotio ja professori Tolvanen katsovat, että tämä nykyainsäädäntö olisi jo riittävää, jotta voidaan tämä sukupuoli ottaa huomioon semmoisissa tilanteissa, joissa se on jollain lailla vaikuttimena. He eivät näe, että siitä pitäisi erikseen säätää. Olen itseni antanut ymmärtää, että rikoslaissa ei pitäisi siis säätää sellaisia asioita, mitkä ovat jo, että ei niin kuin kahteen kertaan säädettä. Jotenkin näin olen itse antanut itseni ymmärtää.

Nyt kysyisin sitten, kun tuossa äskeisessä vasemmistopuolueen kansanedustajan puheenvuorossa tuli esille tällainen, että tuomioistuimen pitäisi lähteä selvittämään, onko netissä tai muualla ollut jonkinlaisia naisvihapuheita — tämä tietysti täytyy valiokunnassa kuulemisissa selvittää — onko tämä nyt tuomioistuimen ja tuomarin tehtävä tietyllä tavalla toimia syytetyn vahingoksi, jos ei syyttäjä ole tuonut näitä mitenkään esille. Eli aina, kun siellä on nainen tai mies — koska ainahan siellä on yleensä nainen tai mies, ei ole muuta kuin naisia ja miehiä — niin kysytään, että olikohan tämä rikos nyt siksi, kun te olette nainen tai siksi kun te olette mies. Onko ministerin käsityksen mukaan ollut hallituksen esityksen tarkoitus tämä, että tuomioistuimet joka kerta oma-aloitteisesti lähtevät kysymään

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

sellaista prosessin ulkopuolista todistelua, mitä syyttäjä ei ole tuonut? Tämä oli minusta aika yllättävä käsitys. Tuomioistuimien on riippumaton ja puolueeton, ja ymmärtääkseni tietyt asiat pitää viran puolesta ottaa huomioon, mutta se, että he lähtisivät oma-aloitteisesti tutkiskelemaan tai kyselemään kaiken maailman nettipuheidensa perään, nyt kyllä pikkusen kalskahti korvaan. Halusin nostaa tämän provokatiivisen asian, onko loppujen lopuksi niin, että jos siellä on listattu koventamisperusteina ihan kaikki — väheksymättä yhtään sitä, että kehenkään ei saa kohdistaa väkivaltaisia tekoja ja väkivaltaisia uhkauksia — niin rangaistuksen mittaaminen kärsii inflaation. Eihän siellä normaalirangaistuksessa ole sitten kohta enää mitään. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja edustaja Rantanen.

17.50 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Jatkan oikeastaan tästä, mihin edustaja Meri jäi.

Rikoslakihan on lähtökohtaisesti sukupuolineutraali, mikä tarkoittaa sitä, että se kohtelee kaikkia samalla tavalla riippumatta siitä, kuka ja mikä on kysymyksessä. Ja nyt tässä ollaan tuomassa siis todella tänne koventamisperusteisiin tämä sukupuoli, vaikka siellä rikoslain koventamisperusteissa on jo mahdollisuus ottaa muu rinnasteinen vaikutin esiin.

Ja itseäni tässä vaivaa erityisesti tämä: Kuten tässä oikeusministeri omassa esittelyssään totesi, sukupuolella tarkoitetaan miestä tai naista, ja näin tämä on yleensä ollutkin. Mutta kun viime vuosina nimenomaan vasemmistopuolueista on puhuttu, että näin ei ole vaan on satoja sukupuolia, niin millä tavalla tämä nyt sitten rinnastuu tähän esitykseen, että tässä onkin mies ja nainen, vaikka toisaalta saarnataan koko ajan sitä, että kahta sukupuolta ei ole olemassakaan vaan niitä on satoja? No, millä tavalla sitten se osoitetaan toteen, että tässä on ollut nyt kysymys vaikka mieheen tai naiseen kohdistuvasta vihasta... Jos tässä esityksessä nyt ajatellaan, että kysymyksessä on siis biologinen sukupuoli, sen itsekkin ymmärrän, mutta kun koko ajan puhutaan, että on olemassa sosiaalinen sukupuoli ja on olemassa koettu sukupuoli, niin missä kohtaa se koventamisperuste tekijälle tulee? Kyllähän kai rikoslain pitää lähteä siitä, että kaikki tietävät sen, mikä on ensinnäkin rangaistavaa ja mikä on koventamisperuste. Ja minusta tämä on täysin ristiriidassa näiden viime vuosien puheidensa kanssa koko sukupuoli-käsitteestä, ja se täytyisi tässä kyllä selventää. Toki täällä on kyllä laitettu niin, että nyt jatkossa sukupuoli tarkoittaisi tässä kohtaa miestä ja naista ja nämä muut sukupuoli-identiteettiin kuuluvat asiat olisivat nimenomaan täällä muuna rinnasteisena vaikuttimena, mikä sotkee tätä entistä enemmän. Tehdäänkö esimerkki: Jos henkilö x tekee rikoksen, joka kohdistuu hänen mielestään naiseen, mutta tämä kyseinen nainen kokee olevansa mies, niin häviääkö tämä koventamisperuste siinä kohtaa? Eihän hän silloin ole kohdistanut sitä siihen, mihin luuli kohdistavansa — näin niin kuin karrikointuna esimerkkinä. Ja tämä tässä yhtenä asiana kyllä vaivaa.

Tässä Suomi on tekemässä muista Pohjoismaista poikkeavaa lainsäädäntöä. Ja itse asiassa eduskunnan oikeusasiamies sekä edustaja Merenkin jo mainitsevat professori Nuotio ja professori Tolvanen rikosoikeudesta toteavat, että tämä lakiesitys ei ole tarpeen, koska tämä nimenomaan siellä laissa jo on. Samoin tässä lausuntokierroksella tätä ovat kritisoineet muun muassa Miesten tasa-arvo ry, Miessakit ry, keskusrikospoliisi, Poliisihallitus, Oulun käräjäoikeus, valtakunnansyyttäjän toimisto ja niin edespäin, ja silti tämä lakiesitys on täällä. Itse asiassa eduskunnassa on viime viikkoina puhuttu lakien vaikutusarvioinnista, siitä, miten niitä arvioidaan, ja siitä, millä tavalla nämä asiantuntijalausunnatkin

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

otetaan jo etukäteen huomioon. Kun tässä kerran on näin suuri ongelma, niin miksi tämä tuodaan tänne eduskuntaan? Eli kyllä tässä minusta pitäisi kuunnella nyt asiantuntijoita eikä ajaa päin seinää ideologialla, joka ei sitten ole sovellettavissa kunnolla.

Sitten itseäni vaivaa kovasti se, että kun oikeusministeriöstä tulee lakiesityksiä, joiden tarkoitus on säätää erityisesti tätä rikoslakia, niin minusta on hämmentävää, että täällä käytetään sellaisia termejä kuin ”vihapuhe” ja ”maalittaminen” — nämä kaksi asiaa tuntuvat nyt olevan jokaisen Marinin hallituksen esityksen johtavia tähtiä — joita ei ole edes määritelty. Niitä ei ole laissa, ja silti niitä käytetään. Minä ymmärrän erinomaisesti sen, että puhutaan vaikka laittomasta vihapuheesta — on siis tietyt rikosnimikkeet, joita meillä itse asiassa aika paljon on rikoslaissa jo olemassa, kun niitä vain käytetään ja uskalletaan tehdä niitä ilmoituksia. Pidän erinomaisen huonona sitä, että eduskuntaan tuodaan esityksiä, joiden perustelut ovat täynnä termistöjä, joista kukaan ei tiedä, mitä ne tarkoittavat, ja niitä ei ole edelleenkään määritelty, ja pidän tätä erinomaisen huonona. Toki se sopii ideologiaanne hyvin, mutta toivoisin, että tässä olisi hivenen tarkkuutta.

Sitten täällä on paljon puhuttu siitä, että vaaleihin estetään menemästä. Kenenkään ei pidä jättää vaaleihin osallistumatta, ei kenenkään.

Ja toisekseen totean tässä kohtaa, että tätä samaa vihapuhetta tai tämmöistä solvausta, kritiikkiä tulee miehille ihan samalla tavalla kuin naisille. Käykääpä piruuttanne katsomassa tuolla sosiaalisessa mediassa: jos omasta kuplasta katsoo ulos, niin valitettavan paljon siellä on epäasiallista kirjoittelua. Ja sen osalta totean, että en halua sellaiseen yhteiskuntaan, jossa siitä, jos joku ei osaa ilmaista itseänsä kauhean sivistyneesti, sitten kylläkin lyödään. Sitten hän ilmaisee itseään niillä taidoilla ja tiedoilla, mitkä hänellä on. Minusta on myöskin niin, että ihan kaikkea ei tarvitse lukea. En minä ainakaan itse lue kaikkea, mitä minustakin kirjoitetaan. Sen kun kirjoittavat, jos siltä tuntuu, mutta en aio jäädä kyllä mistään vaaleista myöskään pois sen vuoksi.

Mutta toivoisin, että ministeri avaisi hiukan nyt täällä ollessaan tätä dilemmaa siitä, mikä tämä sukupuoli nyt oikeastaan sitten on, ja voidaanko sitä juuri tässä esityksessä rajata vain naisiin ja miehiin, kuten kuuluisi, vai mitä te olette ajatelleet. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ledamot Bergqvist.

17.57 **Sandra Bergqvist r:** Värderade talman! Hatprat och trakasserier har vuxit väldigt mycket i samhället och den här utvecklingen i sig är väldigt oroväckande. Men ännu mer oroväckande är det att det finns speciella grupper som inte vågar eller som inte vill delta i samhällsdebatten just därför för att de är rädda för att bli offer för hatprat eller riktade trakasserier.

Regeringsprogrammet innehåller flera separata åtgärder för att förebygga och bekämpa våld mot kvinnor. I dag diskuterar vi en av dessa åtgärder. Flera utredningar visar att i synnerhet kvinnor som är verksamma i offentligheten utsätts för hat som riktas mot deras kön och hatretorik med sexistiska övertoner. Tyvärr vet vi också att det här händer lika mycket för män — eller kanske inte lika mycket, men det händer också för män. Därför är det bra att det här är för båda könen, det är inte för bara kvinnor eller för bara män utan det är för både och. Och det är också för dem som kanske sätter krux i rutan där det står annat kön.

Arvoisa puhemies! Vihapuhe on lisääntynyt yhteiskunnallisessa keskustelussa. Tämä kehitys on jo sinänsä huolestuttavaa, mutta vielä huolestuttavampaa on se, että tietyt ryhmät

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

eivät halua tai uskalla osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, koska pelkäävät joutuvansa vihapuheen tai maalittamisen kohteeksi. Tutkimuksen mukaan erityisesti nuoret naiset ovat kokeneet sukupuoleensa kohdistuvaa vihapuhetta. Tämä lakiesitys on tärkeä siksi, että se antaa selkeän signaalin tällaisten tekojen moitittavuudesta. Esityksen tavoitteena on nimenomaan korostaa sellaisten tekojen moitittavuutta, joiden vaikuttimena on sukupuoleen perustuva viha, riippumatta siitä, kohdistuuko teko miehiin vai naisiin vai jopa niihin, jotka laittavat rastin ruutuun sinne, missä lukee: muu sukupuoli.

Tämä on hyvä ja odotettu esitys — kiitos siitä — ja valiokunnassa tulee varmasti olemaan mielenkiintoisia keskusteluja.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Otetaan vielä edustaja Risikko, ja sen jälkeen ministeri Henriksson, 3 minuuttia.

18.00 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Ihan vain lyhyesti, että on aivan totta, mitä... Täällä itse asiassa kaikki puheenvuorot ovat ihan eri näkökulmista mutta erittäin vakavasti otettavia siitä syystä, että ensiksikin, kyllähän naisiin kohdistuvan väkivallan suhteen, jos me mietimme sitä, mikä on naisiin kohdistuvan ja miehiin kohdistuvan väkivallan ero, se ero on nimenomaan se, että suurin osa on naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Esimerkiksi lähisuhdeväkivalta kohdistuu naisiin 80-prosenttisesti, mutta myös toki miehiin, ja sekin tässä on huomiotava. Mielestäni tämä esitys on kyllä ihan vartenotettava, mutta ne muutkin näkökulmat, mitä tähän tuli, pitää ottaa huomioon, ja toivonkin, että ministeri Henriksson hieman avaa näitä kysymyksiä, mitä täällä oli.

Aikoinansa tehtiin tällainen kuntaohje kuin ”Kenelle lyönnit kuuluvat?”, ja se oli mielestäni erittäin tärkeä muistutus siitä, että meillä jokaisella on vastuu kuntalaisina ja kunta-päätöksentekijöinä liittyen myöskin tähän parisuhdeväkivaltaan tai sukupuolten väliseen väkivaltaan, ja tällä hetkellä, kun meillä tapahtuu näitä perhesurmia, kun meillä on erittäin vakavia tilanteita ja kun korona on tunnetusti lisännyt kotihälytyksiä ja lisännyt mielenterveysongelmia, niin mitä suuremmassa määrin me nyt laitamme panoksia, niin sanotusti, ja resursseja myös kotiväkivallan estämiseen, niin sitä parempi. Vaikka se ei nyt liittynytkään tähän lainsäädäntöön nimenomaisesti, niin minä toivon, että ministeri Henriksson asiallisena ministerinä, kuten tiedämme, kiinnittää huomiota lähisuhdeväkivaltaan ja perhesurmiin ja erityisellä pieteetillä miettii, mitä voidaan tehdä. Korona nimittäin pahentaa tätä tilannetta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt ministeri Henriksson.

18.02 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson: Arvoisa puhemies! Kiitos edustajille kaikista puheenvuoroista ja näkökohdista.

Aloitan ehkä tästä edustaja Risikon puheenvuorosta. Lähisuhdeväkivalta on todella iso ongelma Suomessa, ja hallitus kiinnittää tähän huomiota. Me olemme tehneet naisiin kohdistuvan väkivallan toimintaohjelman, eli se on asia, johon kiinnitetään erityisen paljon huomiota. Toimintaohjelmassa on kymmeniä toimenpide-ehtotuksia, joita lähdetään nyt toteuttamaan. Tulee myös perustettua naisiin kohdistuvan raportoinnin tehtävä. Nämä ovat kaikki sellaisia, jotka edesauttavat tätä tilannetta, ja tietenkin tärkeätä on myös se, että hallitus panostaa myös näihin turvakoteihin tällä kaudella enemmän kuin aikaisemmin.

Sitten itse tähän esitykseen. Tässä on tullut paljon hyviä kysymyksiä:

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

Se on totta kai niin, että teon motiivin selvittäminen voi usein olla hankalaa, ja on tuomioistuimen tehtävä tietysti sen perusteella, mitä syyttäjä on esittänyt, ottaa sitten selkoa siitä, mikä tässä nyt on se motiivi ja mitä on näytetty toteen ja niin edelleen. Viime kädessä, niin kuin edustaja ja lakivaliokunnan puheenjohtaja Meri tietää, normaaliin tapaan on näyttökysymyksestä kyse, eliikkä normaaliin tapaan tuomioistuin joutuu sitä sitten miettimään.

Sitten tässä on nostettu esille — edustaja Honkasalo puhui tästä — lähisuhdeväkivallan erityisluonne, että se voitaisiin myös lisätä tähän uutena rangaistuksen koventamisperusteena. Lähisuhdeväkivallan erikoisluonnetta arvioidaan jo nykyisin mahdollisena raskauttavana seikkana rangaistuksen mittaamista koskevien rikoslain yleisten säännösten nojalla, ja korkein oikeus on vakiintuneesti ratkaisukäytännössään katsonut, että perhe- ja lähisuhdeväkivaltatapauksissa, joissa tekijä ja uhri eivät ole tasavertaisessa asemassa vaan uhri tarvitsee erityistä suojelua, niin teon vahingollisuus ja vaarallisuus ja tekijän syyllisyyden aste puoltavat rangaistuksen mittaamista yleistä rangaistuskäytäntöä ankarammaksi.

Sitten tässä on nostettu, varsinkin perussuomalaisten taholta, esille tämä kysymys miehestä ja naisesta ja sukupuoli-identiteetistä ja näistä määritelmistä. Kun sanoin alkupuheenvuorossani, että rikoslaki on sukupuolineutraali, niin tietenkin se tarkoittaa myös sitä, että rikoslaki ei ole se paikka, jossa määritellään sitten näitä instrumentteja, siis niitä ilmiöitä, jotka määrittelevät sukupuoli-identiteetit ja niin edelleen, vaan ne pitää määritellä tasa-arvolaisissa. Sen takia tässä esityksessä on päädytty siihen, että uhrin sukupuoli-identiteettiin, sukupuolen ilmaisuun tai sukupuolen moninaisuuteen liittyvä teon motiivi tulisi jatkossakin nykyiseen tapaan huomioon otettavaksi vihavaikutinta koskevassa koventamisperustesäännöksessä mainittuna muuna rinnasteisena vaikuttimena. Tämä on asia, josta on varmasti hyvä, että lakivaliokunta kuulee myös asiantuntijoita, ja saamme siltä osin myös laajempaa näkemystä siihen, mikä asiantuntijoiden näkemys [Puhemies koputtaa] tästä on.

Sitten sanoisin vain näin, että kyllähän se on niin, että meidän pitää tehdä kaikkemme, jotta voidaan vaikuttaa siihen, että naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, vihapuhetta — sekä naisia että miehiä kohtaan, mutta niin kuin tiedetään, ne kohdistuvat enemmän naisiin — voidaan torjua paremmin, ja tämä esitys on yksi askel sitä kohti. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään, ja asian käsittelyä jatketaan tässä samassa istunnossa päiväjärjestyksen muiden asiakohtien tultua käsitellyiksi.

Asian käsittely keskeytettiin kello 18.06.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.41.

Ensimmäinen varapuhemies Tarja Filatov: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 5 käsittelyä. — Edustaja Werning — poissa. Edustaja Tanus — poissa. Edustaja Mäenpää.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 15/2021 vp

19.41 **Juha Mäenpää ps:** Arvoisa rouva puhemies! Täällä on käsittelyssä esitys rikoslain muuttamiseksi, jossa käsitellään sitä asiaa, että rangaistusta kovennettaisiin rikoksen sukupuolta koskevasta vaikuttimesta.

Ensinnäkin olen yllättynyt, että hallituksen ministeri käytti sanoja ”kvinnor och män”, ’naisia ja miehiä’. On hyvä, että oikeusministeri tunnustaa nuo kaksi sukupuolta, ja muista sukupuolista siinä nyt ei puhuttukaan.

Arvoisa puhemies! Keskustelussa tuli esiin naisiin kohdistuva vihapuhe ja sen erilaiset muodot, mutta entä miehet, onko heihin kohdistuvaa vihapuhetta? Edustaja Honkasalo kertoi, että vihapuheen kohteena ovat erityisesti naiset, ja hän nosti esiin näkökulman, että naiset eivät uskalla lähteä vaaleihin vihapuheen takia. Hän aprikoi sitä, tuleeko naisten kestää vihapuhetta, huorittelua tai seksuaalisella häirinnällä uhkailua. Hän puhui myös naisiin kohdistuvista viharyhmistä. Itselleni nämä tulivat aivan yllätyksenä, ja olettaisin näin, että jos on naisiin kohdistuvia viharyhmiä, niin siinä epäsuorasti viitataan, että ne ovat tämmöisiä miesten ylläpitämiä ryhmiä, joissa miehet keskustelevat. Tämmöinen kuva siitä tuli. Samalla, kun edustaja Honkasalo kertoi, että naiset eivät uskalla lähteä vaaleihin ehdolle, täytyy sanoa, että näin pelottavaa puhetta en ole vielä kuullut missään muualla ennen kuin hänen kertomanaan täällä salissa. Ainakaan ei varmasti ketään naista houkuta ehdolle se, mitä hän sanoi. Tekisikin mieli kysyä, oliko tämä Honkasalon puhe kenties vihapuhetta miehiä kohtaan, ja jos oli, niin pitäisikö siinä huomioida se, onko se koventamisen arvoisen, koska sekin kohdistui toiseen sukupuoleen.

Arvoisa puhemies! Ei minulla muuta tästä asiasta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan.